

Diumenge de Pasqua, el 18 d'abril de 1976.-

El meu pitjor enemic -jo, que veig bruixes pertot arreu- sóc jo mateixa: m'infravaloro per segons què i en d'altres aspectes em sobrevaloro

Divendres, el 23 d'abril. Diada de Sant Jordi:-

Gran esdeveniment: Avui ha nascut l'AVUI. En sóc subscriptora-fundadora.

Ja és gran no haver pogut experimentar la primera exaltació veritablement patriòtica fins als trenta-quatre o trenta-sis anys! Mai no havia viscut res com allò: el *Cant de la Senyera* entonat per l'Orfeó Català, al Palau; tothom dret i en silenci. Un tremolor de la pell se'm va escampar per les galtes, i, en el cor, quelcom d'inexplicable.. No cal estudiar res per sentir allò.

Desconfio de la política. No m'interessa perquè en desconfio. I en sóc tan analfabeta perquè no m'interessa. Sóc apolítica, com d'altres són ateus.

Certament, hi ha una altra mena de política o, potser, un altre sentit de la paraula, de la qual no puc escapar-me.

Cada acte meu és polític, perquè és motivat per una finalitat que, poc o molt, influeix en la comunitat. En aquest sentit, sempre he intentat actuar políticament:

Diumenge, el 23 de maig de 1976:-

A Badalona, s'ha constituït l'Associació de la Dona, segons que ahir portava el *Correu*, Personalment, no m'interessen gaire aquesta mena d'associacions perquè penso que són discriminatòries; posats a discriminar, tan poc interessants són aquestes com aquelles que només són per a homes. Ser dona, el mateix que ser home, és una manera de viure, de viure's i de veure el món; però el més important és la persona, el que cal salvar és la persona
El problema és de maduresa.

Maduresa referida no només a la dona, sinó a tota la humanitat. Hem de créixer molt, encara; encara ens falta fer molt de camí. No sé si santa Teresa o Marie Curie van ser feministes; en canvi, no dubto gens del bon feix de marxa endavant que van aportar al conjunt de la humanitat, cap a la fita del millorament i la superació.

El problema de la dona va de bracet amb el del Tercer Món, amb el de la tortura, amb el de l'especulació i la trampa, amb la dels negres nord-americans, amb els treballadors explotats. Explotadors i explotats. Torturadors i torturats. Amos i servents, de vegades esclaus. El dia que s'arribi a viure havent superat o havent començat a superar totes aquestes polaritats, també la dona serà redimida.

I, doncs, que només és la dona l'alienada, la discriminada? I la seva, és la situació pitjor? N'hi ha moltes altres que no són pas exclusivament femenines...

Diumenge, 2 d'abril de 1976.-

La llengua alemanya m'agrada; per la pronunciació clara, definida, geomètrica com jo. Perquè m'apassiona la geometria i l'informalisme, l'anglès no s'adiu amb el meu tarannà. En canvi, com m'agradaria pintar d'aquesta faisó...

Dilluns, el 7 de juny de 1976.-

Es parla de fer un grup d'artistes visuals a Badalona. No sé si m'hi voldran: ja sóc velleta, diuen. En canvi, a mi em sembla com si mai acabés de sortir del tot de l'ou, que quan més camino més superficial trobo el camí i més em cal endinsar-m'hi. Quan més intento comprendre el món, més ric i més inabastable se'm presenta. Si ser jove és creure que ja s'ha conquistat el món, sí, sóc vella. Si ser jove és blasmar sistemàticament la burgesia, sí, sóc vella. Si ser jove és creure que el món marxa per mals viaranys pel sol fet que aquests viaranys no són els meus, sí, sóc vella. Si ser jove és estar convençut que no cal cap esforç per a entendre les coses i aprofundir-les, doncs, sí, sóc vella. Si ser jove és, només, rebre el do de tenir vint anys, veritablement sóc vella, molt vella.

Si la joventut és esguardar el món amb ulls cada vegada més admirats; si és inquietar-se joiosament perquè les coses esdevenen cada cop més i més riques; si no és conformar-se amb el que ens envolta i amb el que som, perquè tot és millorable; si és acotar el cap davant de la grandesa de l'home -de la persona- i del món; si és rebre el do d'aprofitar cada moment i cada instant per a saber més, per a ésser més i per sentir-se més identificat amb alguna realitat inexpressable que és per damunt nostre; si la joventut és tot això, encara no ho sóc del tot, de vella.

Seré vella de veritat el dia que em doblegui resignada a les exigències interessades de la societat que em conté, o quan ja pensi que no val la

pena treballar per res perquè ja tot s'està perdent, o quan deixi de tenir fe en la humanitat, o quan "els afalacs al ventre em portin al foll oblit de la raó, que tem".

Dimecres, el primer de setembre de 1976.-

No hi estic bé, jo, a ciutat; si més no, no estic bé a les ciutats del meu país. Per la seva burla constant de l'estètica; de l'arquitectònica, de la paisatgística -tan feta malbé-, de la cívica, de la urbanística, de l'estètica del comportament de l'home a la ciutat.

Divendres, el 10 de setembre de 1976

Estimo la meva pàtria

Els meus sentiments patriòtics, els de debò, no vaig sentir-los brollar de mi fins als trenta i tants anys. Va ser al Palau de la Música Catalana, en un concert de l'Orfeó encetat amb el *Cant de la Senyera*, aleshores encara arriscat de cantar. Tot el públic, tot, es va posar dempeus alhora, com si el mestre Millet els hagués donat l'ordre amb un cop de batuta: tothom alhora. I un silenci tan gran... i unes cares tan transformades... Una esgarrifança indescriptible em va commoure tot el cos i se'm va posar a les galtes; se'm nuà el coll i vaig sentir-me tota la boca plena de llàgrimes que cremaven.

Allò era el que havia pretès de mi la fal·lera idiotitzant de la Falange Española? Aquell era el sentiment-sensació que durant tants anys m'havia estat exigint aquella bèstia immensa, devoradora de tot allò que tingués gust de casa nostra. Allò devia ser el que pretenien que sentís quan ens feien esgaripar *iArriba España!* I com construir España sense Catalunya, Euzkadi, Galícia...? En realitat, què és España? Una colla de gent mal avinguda, sense ordre ni concert. Durant massa segles -i encara ara- España és un nom que s'han inventat els castellans per poder viure amb l'esquena dreta. Ferran Soldevila ve a dir en el seu pròleg a la seva *Historia de España* -editada durant el franquisme-, referint-se a la península, el fet incomprensible que les parts perifèriques, les més riques, siguin dominades pel territori central, que no té ni un ral¹.

Encara no han nascut les paraules que hagin de qualificar el règim de Franco. La nostra dissortada llengua, tan rica en disbarats, queda verge i innocent davant de tantes i tantes monstruositats. Ara farà un any, en va assassinar cinc! Cinc joves condemnats a mort, davant l'astorament i l'esgarrifança de tot el món. Tota la humanitat superbament vexada per un de sol. I què té més, ara, més o menys podrit sota una llosa? Que la llosa sigui tallada en marbre del millor, no el deu haver ajudat pas gaire, certament. En canvi, cinc famílies -

¹Ara sí que en tenen de rals, tots sabem com els han hagut.

cinc pares i cinc mares, i els germans...- continuen i continuaran plorant

A mi, m'agradaria ser enterrada sota una flor, sota el cel blau i vora la mar.

Dissabte, l'11 de setembre de 1976:-

Haver d'esperar quaranta-quatre anys per veure aquest esclat de senyeres penjades als balcons! Per sentir la limitació de les costelles, que no podien contenir tanta emoció! Per anar pel carrer amb una sensació desconeguda, acabada d'estrenar, infinitament gran, que el cor no pot abastar i la llengua no pot dir!

Dissabte, el 25 de setembre de 1976.-

(...) Pau VI respecte a l'ordenació sacerdotal de les dones.

Un cop més, els no catòlics demostren tenir una visió de futur que Roma ignora supinament, ancorada en la seva tradició benestant. No la tradició de veritat, sinó la que els convé. De les cartes del pontífex es dedueix que les dones només devem ser sexe o genitals, un entremig curiós entre la bèstia i l'home. Sembla que tenim qualitats que ens diferencien de la bèstia -sabem parlar, riure, caminar erectes, cossos sense pèl...- però no som humanes de debò. L'home és una altra cosa: l'home pot ser persona -cosa que no significa que sempre ho aconsegueixi-, però la dona, no. No solament no pot ser-ho, sinó que ni se'n pot fer cap il·lusió, tot i que els fets hagin demostrat tantes vegades el contrari.

És clar, com ens ho farem, ara? Si la dona només és sexe i els capellans no es poden casar perquè *el sexe és pecaminós* -encara!!!-, per què ens servirà, doncs, la dona?

-Que tingui fills? Passem-hi! Després ja es purificarà abans de poder tornar a entrar a l'església. Però, si no ens podem casar, què coi en farem, de la dona? Ja està: redimim-la!

I, sí, la redimeixen posant-la a la cuina i a fregar; cuines i cambres vaticanes, és clar!

Em va emocionar la carta del bisbe anglicà, xopa d'esperit cristià i de respecte; plena de generositat i d'humilitat. Les cartes catòliques, tan quadrades i eixarreïdes, invoquen la tradició. Quina? La mateixa que invoca el bisbe Lefèvre? En què quedem, doncs? Quins interessos ocults rauen en el fons dels passos perduts vaticans?

Vaig arribar a la conclusió que la dictadura franquista mai no va arribar-me ni a tocar un pèl de la llibertat veritable. La del

catolicisme... aquesta sí que és de debò: esclavitzant de consciències, sempre amb la vara aixecada contra la paraula i el pensament. I el sentiment?

No vull saber-ne res, de l'Església majúsculada.

Diumenge, el 3 d'octubre de 1976:-

Acabo de llegir el llibre de Neill sobre Summerhill. No puc opinar, ni pro ni contra, el que s'hi esdevé, però em sembla entreveure que tan Neill com Freinet són uns ressentits o quelcom de semblant a això. Neill es carrega el món que l'envolta -un món amb defectes i portats a l'extrem i qualitats silenciades-, concretament en els aspectes religiós, sexual i els sentiments d'amor i odi-. Cosa que porta a preguntar-se quines deuen haver estat les seves experiències religioses, sexuals, sentimentals i afectives durant les seves etapes d'infància i joventut.

També m'ha paregut contradictori: perquè, si diu que els premis o les recompenses són nefastos per als nanos, no veig cap explicació -que tampoc no dóna- quan premia el noi que roba o es masturba. Invertir els termes és tan poc sa...

Neill està convençut que els pares odien el fill. Hi ha un mot que abunda massa en el text: "odiadors". Potser va massa enllà i peca de simplisme, llevat que anomeni odi a l'amor imperfecte, cosa que em sembla exagerada. És veritat que els pares estimen llurs fills a la seva manera, del mode rude i mancat com s'han sentit estimats; és veritat que aquest amor és massa egoista, poc generós, poc ample. Això no té res a veure amb l'odi, sinó més aviat amb la cultura -més ben dit, la incultura-, amb la personalitat i amb les mancances dels pares. Tot i la seva imperfecció, veig que aquest amor és més elevat que -poso per cas- a principi de segle entre les classes treballadores, justament les més orfes de cultura. El fet que el nano d'avui -o de fa trenta anys- sigui una mica més estimat i considerat no implica que ens hàgim de sentir satisfets, sinó que ens cal apamar el que encara ens falta per a avançar. De tota manera, em moc entre generalitats.

Sembla, d'altra banda, que la religió i el sexe siguin les bombes destructores del nen. Per tant, de la humanitat. Penso que Neill ignora els mòbils econòmics, de dominació i de destrucció, molt més nefastos. No nego que tinguin importància, però aquesta tampoc no és tan excessiva com per donar voltes i més voltes als mateixos temes.

De Summerhill, ens en parla com de passada, d'una manera *sauvage*. Les preguntes cabdals -les respostes cabdals- continuen mudes: què és Summerhill? com s'hi treballa -pregunta que no vol dir *gens* "com s'hi fa classe"-? què es pretén obtenir del nano? en profit d'ell mateix, és clar. La meva conclusió personal és que Summerhill és un lloc on el

nano va a ser feliç a flor de pell i on l'adult queda convertit en una mena d'esclau. Altre cop pervertint relacions...

Ja no cal ni dir com trobo, de discutibles, el fet que Neill arrenqui el nen de la família, que és, a fi de comptes, el seu ambient natural². Que tingui els nens "incomunicats temporalment" de l'avi que els explica contes de dimonis, em sembla una bona manera de viure d'esquena a la realitat. Perquè si, al nano, se li ha de fer creure que el món és una M i que només ell ha estat educat "com cal", malament. Malament perquè és una mala manera de preparar-lo per viure *en* el món. D'aquesta mentalitat tancada a l'altra mentalitat tancada d'abans, poca diferència hi ha.

El nano ha de viure amb la seva família, puix que no ve de París ni el porta la cigonya; el nen no té altre remei que anar a l'escola. Que tant la família com l'escola tinguin defectes escandalosos es veu d'una hora lluny. La nostra obligació és millorar les coses. Mai, però, agafar la criatura i ficar-lo en una capseta per mantenir-lo lluny de la contaminació. Seria il·lusori pretendre que els nostres infants poguessin arribar a ser perfectes amb el nostre esforç. Cal fer un camí molt llarg. Si podem aconseguir que els fills dels nostres nanos siguin millors que llurs pares, ja haurem avançat un bon tros.

Dimarts, el 14 de desembre de 1976:-

Mai no m'havia plantejat quines poden ser les meves idees polítiques; potser perquè la política no m'interessa, ni poc ni gaire; potser perquè, de petita, vaig poder calibrar la immensa bestiesa humana que jeia entaforada en la nostra -nostra?- guerra civil; potser per tants anys i panys de quiska franquista. Potser. El que sempre he cregut, però, és que els qui peguen sempre són els mateixos i els qui reben, també. No és que qui paga mani, no: qui pega, mana. Això. Creure-ho és confessar-se àcrata. Qui mana, pega. Doncs, sí: sóc àcrata. Encara que, ara com ara, l'acràcia no deixi de ser una utopia. Un món en el qual l'home hagués aconseguit un grau tan elevat d'humanitat -per tant, de llibertat, de vida sentida i pensada sense contradiccions ni incoherències, d'elevació tan absoluta part damunt de les misèries- que no fos possible el domini de l'home per l'home. Una terra que fos un cel, on cada persona -plenament persona, totalment ella- actués i visqués en funció de la col·lectivitat per tal de ser ben bé ella mateixa. En un món així, què coi hi farien els polítics?

Avui fa deu anys que havia d'anar a votar -se suposava- per jugar la tragicomèdia muntada pel dictador. És clar que no hi vaig anar! Si més no, per no *sentir-me* joguina d'un brètol. Ho subratllo perquè, de fet, de joguines ja ho érem sempre.

²O, potser, no he entès res i Summerhill és una llar per a infants maltractats...?

Demà torna a haver-hi referèndum, però les vivències són més tràgiques. Res no ha canviat. Encara més: el meu entorn ha empitjorat. Perquè, quan la *Falange* xisclava que *tenemos voluntad de Imperio* i que *España es una unidad de destino en lo universal*, i que *el destino de España es superior al de las demás naciones del mundo: llevar el Catolicismo hasta los confines de la tierra*, i etc. etc., m'arribaven unes paraules que no tenien res a veure amb les meves. No solament perquè em fossin entatxonades en castellà, sinó perquè expressaven uns conceptes que no tenien res, absolutament res, a veure ni amb els meus sentiments ni amb les meves idees. Era un conjunt audiovisual que no tenia la capacitat de traspassar-me la retina. Andròmines.

Ara, el panorama ha canviat. Ara els crits d'histèria van a raure en el blanc dels meus sentiments veritables: el meu país, la meua llengua, la meua cultura, la meua col·lectivitat. Xantatge pur. Un xantatge dolorós, que t'enfonsa en el dubte i la desorientació. En la ràbia incommensurable de l'insult més pregon. En el sofriment de la planta quan l'arrenquen bruscament del seu sòl, del lloc on havia arrelat definitivament. És la mateixa fuetada, molt més viva i més profunda, que vaig sentir tantes vegades, quan els trets venien del bàndol contrari. Un llenguatge igual de violent, bufetejador, que no respecta res ni ningú. Si aquest llenguatge serveix de veritat els interessos autèntics de Catalunya, m'esborro de ser mai més catalana. Encara que hagi de fer-ho plorant, íntimament esqueixada. Hi ha quelcom que és per damunt de les pàtries i molt més amunt encara dels interessos de qui sigui: és el misteri immens i la immensa grandesa de la persona. No pas de l'home abstracte, ideal, sinó de tota persona de carn, ossos i esperit; de tota persona, que té dret a un respecte, quasi una veneració. O és que només és tortura allò que s'esdevé a les txeques?

No fa ni quinze dies que vaig visitar -no pas per gust, certament- l'Alcàsser de Toledo. Monument nacional al Búnker. Mil vegades merda. Els qui van morir a dins, tots eren els bons. Els de fora, que també van morir-ne, tots de la carn de Satanàs. Tan senzill com això. Què hauria passat, però, si només un dels de fora hagués pogut copsar per un moment tot el gran misteri d'un de sol dels qui estava assetjant? Hagués pogut saber tota l'aventura de la seva vida, amb els seus sofriments, amb les seves dificultats i problemes, tota la tragèdia que l'obligava a agafar el fusell contra el seu germà? No hi hauria hagut més herois, per sort nostra. Ho rectifico: llavors, sí que hi hauria hagut herois de debò.

Exigim una democràcia... Què ens hem pensat que és, una democràcia? És tota per a fer: ni ens l'han de donar ni l'hem de guanyar: hem de construir-la. Donar és regalar. Guanyar demana un

perdedor. Fer és tota una altra cosa. Som prou madurs per a saber bastir una democràcia? Prou generosos? Hi ha algun país, avui, que sigui democràtic de veres?

És cert que els pobles tenen els governants que es mereixen. I qui diu governants, diu sistemes de govern. Perquè aquests models són funció de la maduresa dels pobles. Per què, si no, ens van arravatar l'Estatut del 32 i ni tan sols va poder aplicar-se el de Núria? Desequilibri entre la immaduresa dels espanyols i la maduresa dels catalans. Per això l'anarquisme és cosa de bojos: perquè encara no hem assolit aquell grau suprem de maduresa que, no solament el faci possible, sinó ineludible. Com ineludible ha estat la dictadura de Varela a l'Argentina, després de les galdoses bestieses del peronisme.

Avui m'he posta a fer un pecat: parlar de política sense entendre-hi ni un ral. El mateix pecat que m'horroritza quan algú m'aboca:

-Jo, d'art, no hi entenc gens, però... bla, bla, bla...

El meu pecat, però, té un avantatge: és solitari. Aquí ha sortit i aquí s'ha quedat, enclaustrat en aquestes pàgines. Ja és perdonat, doncs...

Dijous, el 16 de desembre de 1976:-

Extraordinari. M'he atrevit a dir la paraula i m'han escoltat. Ja puc començar a somiar truites perquè tinc permís,. Un somni? O la lluna en un cove?

He proposat a en Josep Guitart -que jo recordi, el més nacionalista dels nois que mai he tingut: a deu anys!-, ara director del Museu de Badalona, la creació d'un departament de formació del mestre i... l'inici d'un museu d'art infantil! De moment, emmagatzemaríem material i el classificaríem: després ja vindria l'edifici. Ja ha pensat un lloc on dipositar aquest material: can Miravitges. A partir d'ara, la responsabilitat és meva. Si pogués dedicar la meva vida especialment a això! Si les sis hores que cada dia moro, les pogués viure així! On serà aquest cel³?

¹Tanmateix, de cels com aquest no n'hi ha: va venir la Constitució, en Josep se n'anà a ocupar càrrecs més alts i la direcció del Museu passà a mans democràtiques; amb els socialistes, hi van haver baralles a desdir, de manera que la idea encara és verge. Ni me'n recordava tan

³Tanmateix, de cels com aquest no n'hi ha: va venir la Constitució, en Josep se n'anà a ocupar càrrecs més alts i la direcció del Museu passà a mans democràtiques; amb els socialistes, hi van haver baralles a desdir, de manera que la idea encara és verge. Ni me'n recordava tan sols, perquè encara no fa un mes que vaig fer el mateix oferiment a la Rosa Maria Malet, de la Fundació Miró. Li va agradar la proposta, però ja els manca espai per a allò que és propi de la Fundació. (12/04/1998)

sols, perquè encara no fa un mes que vaig fer el mateix oferiment a la Rosa Maria Malet, de la Fundació Miró. Li va agradar la proposta, però ja els manca espai per a allò que és propi de la Fundació. (12/04/1998)

Dilluns, el 28 de març de 1977:-

. Afortunadament, sóc una persona a qui agrada la soledat, tal vegada com a conseqüència d'estar constantment envoltada de criatures. una profunda por. D'equivocar-me, de seguir les meves intuïcions, de ser una nota discordant en el món que m'envolta. I, mesclats a aquestes pors, la revolta inconformista sempre encesa en mi, la crítica constant de les coses, els fets i els esdeveniments, i el desig continuat de millorar-ho.

Dilluns, el 27 de juny de 1977

. Quin dia podrem ser totalment catalans en totes les nostres coses?

Dissabte, el 9 de juliol de 1977:-

la solitud també és vida; vida girada cap endins, furgadora d'interior. Una vida humana no és res comparada amb l'immensa riquesa del món, de l'univers on vivim i que vivim. M'ho passo bé estant sola, m'agrada el silenci: és un altre camí de descoberta.

L'Estany, dimarts, el 30 d'agost de 1977.-

Sóc llibertat, potser. Per això em confesso tan aferrissadament individualista, amb la certesa que cada instant és irrepetible.

Badalona, dijous, el 15 de setembre de 1977:-

A mi m'agrada, el misteri que pot contenir la vida quotidiana.

Dissabte, el 17 de setembre de 1977:-

Si em tornessin a preguntar quin és el principal tret del meu caràcter, la meva resposta seria *la covardia i la timidesa*

Pecar és fer-se solidari dels botxins i dels torturadors, dels senyors de guant blanc de les multinacionals, dels qui arruïnen el país evadint capitals i dels traficants de tota mena. Pecar és fer-se solidari dels qui arrabassen les ciutats als pobres per després no saber què fer dels diners. Pecar és fer-se solidari dels embafats, dels insaciabls embafats; no pas transgredir els sants preceptes de la "mare-església", ni que sigui amagat en un racó

Dijous, el 17 de gener de 1985:

He buscat alguna frase que resumís la meua vida i, en el meu joc mental, m'ha sortit això: "La fidelitat, l'honradesa i la il·lusió foren les seves armes; per això va morir vençuda".

Dimarts, el 19 de febrer de 1985

Per damunt de tot estimo la veritat, l'honestedat i la naturalitat. Tres coses que sembla que s'hagin tornat aiguapoll. Devaluades o, fins i tot, malvistes. O tal vegada passades de moda.

Dimecres, el primer de gener de 1986:-

Estic cansada, desil·lusionada; res no em mou. Potser amargada, si això és veure ara i adés com els esforços que es fan per millorar l'entorn de les nostres relacions, de les nostres professions -amb la mirada posada en uns valors que tenim arrelats íntimament i ja sang de la nostra sang i carn de la nostra carn- s'esborren com la boira, sense deixar petja.

És cansament i desànim alhora. Que augmenten i m'inquieten pel que puguin ser de símptoma -un primer senyal, prematur- de senilitat. És la por de trobar-me allà on temia arribar: el moment en què allò que creiem, sentim i fem és fruit d'una maduració personal, massa vegades poc aprofundida i sovint negligida, que pot encotillar-nos i portar-nos a l'encartonament. Producte d'una confrontació o simple discrepància amb els joves o, potser, comunicació rutinària i convencional perquè hom té l'edat que té.

Dit d'una manera més exacta: tinc por de trobar-me, ja, a l'altra banda. Justament en aquell racó que fa deu anys blasrava i m'encenia. Aquest temor em deixa com paralitzada, sense actuar. És clar, si no faig res, no m'equivoco. Si faig, la meua sensació de no anar enlloc és total. El pitjor és que no m'acovardeixo, perquè el covard té -si més no- alguna cosa que el fa fugir; per tant, actua. I jo aquest sentiment, no el tinc. Suro. I deixo passar els dies entretenint-me amb foteses i banalitats. El moviment instintiu, repetit, de prémer el botó de la televisió, facin el que facin. Però me n'adono, i reculo.

Tal vegada és anèmia o anorèxia psíquica. O potser el llindar de la vellesa. El pas del temps és inexorable, però una cosa és fer-se vell i l'altre ser-ho. I pensava que això, ésser-ho o no, era qüestió meua. Ara em sembla, però, com si això m'arribés de fora i m'amarés, tota jo

Arenys de Mar, el 9 de novembre de 1986:-

Allò que té valor és el temps interior, la capacitat de continuar projectant, de continuar somiant, tot i saber amb certesa que només són somnis, de continuar caminant malgrat saber que allò que trepitgem no són flors.

La mort de la mare i les circumstàncies que l'envoltaren em van marcar profundíssimament: em sentia ofegada per aquesta revolta inexpressable i inexpressada.

(...) després, la guerra. I amb la guerra, la mort. Morts i morts que senties amb les orelles però que mai no veies amb els ulls.

Dijous, el 3 de setembre de 1992:-

Escric per si pot ser d'utilitat a algú(...) potser hi haurà un dia que algun estudiant s'interessarà per aquestes coses i tindrà materials que potser ja seran introbables.

(...) podria ser que algú s'interessés per l'Obrador -el qual, després de tot, va ser una experiència pionera a Badalona- o per l'Escola d'Arts i Oficis - que també ho va ser a Arenys.

Dissabte, el 22 de gener de 1994:-

Tants anys com desitjo viure, que són molts. Ara: això sí, amb el cap clar i sense ser cap nosa per a ningú.

Dimarts, el 14 de juliol de 1998.-

Doncs, escric perquè quan més va més m'agrada. És una teràpia mental: t'obliga a mantenir l'atenció fixa en un fet, en un esdeveniment, en unes idees, en uns convenciments..., t'obliga a assegurar-te; és a dir, a matar la mandra mental i començar a fer excursions per indrets incerts. Avui mateix, m'he posat al teclat amb la vaga voluntat d'expressar per què escric com escric, amb tantes frases fetes i alguna paraulota de tant en tant. És clar que, de vegades, me'n vaig cap a altres verals més, diguem-ne, cultes i la llengua es transforma. Llavors has de buscar el mot que doni el matís més aproximat a allò que vols dir: has de primfilar-la, donar voltes per anar a cercar l'expressió quasi exacta de la idea o de la imatge... Els escriptors i els poetes ho saben rebé. Jo, feta per a pintar, només m'hi aproximo.

I és que, les emocions, no sempre poden expressar-se a través d'un sol mitjà. Quin pintor, quin escultor podria transmetre a l'espectador el concert dels ocellics en la boscuria? Un poeta, un músic, per a això...

Escrivint, encara que estiguis amb les idees fermades, no hi ha manera, manen elles i et porten on no vols. És el que m'està passant ara mateix: vull anar cap a un punt molt concret i, per a mi molt important, i el cap se m'omple de fulles que, impensadament, em porten a unes branques d'un altre arbre que no sabia ni que existís.

Diumenge, el 26 de juliol de 1998.-

M'agrada viatjar per la vida interior, perquè no té ben definits els límits entre passat, present i futur. Era, sóc i m'estic fent. I em faig a partir del que vaig ésser i del que sóc. És a dir, en certa manera, m'estic creant incessantment

Dilluns, el 12 d'octubre de 1998.-

Día de la Hispanidad

Quants segles hauran de passar perquè només arribin a sospitar que *Ecspaña* no existeix? Quants mil·lennis? Que la ràbia que porten a sobre és una sarna incurable, que no els deixa ni pensar de tanta frisança? Que pretenen perpetuar una paranoia que cap psiquiatre del món no té el do de curar, perquè la porten incrustada als ossos de fa segles? Encara no han entès que allò que volem és tan senzill com que ens deixin estar tranquils d'una vegada? Encara no han entès que porten una enveja secular que els deixa corcats de soca-rel i que es transmet de generació en generació i no ho saben?

Ja tenia raó Ferran Soldevila quan deia que Castella i Lleó, la part interior de la península, era la més pobra i la més encantada de totes i que, curiosament, vivia de la perifèria, de les zones marítimes, més riques i més obertes... *Ecspaña* és un garrí immens que només de pensar que li pot fallar la mamella es posa a grunyar histèricament. Això és el que demostren els polítics, que només de sentir "auto..." ja se'ls posen els cabells de punta. S'alzinen, com els gats. I la solució, per a ells, és formar un front democràtic (?) per lluitar contra *los nacionalismos periféricos*. Quin caparronet! Ja s'han fet mirar el perímetre cranial? I l'IQ? És clar, no saben què és... I ho celebren! Encara ho celebren! Avui, per exemple.

El feixisme endèmic d'aquesta bèstia estranya se'ns menjaria de viu en viu si no fóssim europeus. I es pensen que aquí hi haurà Bòsnia, Sarajevo i Kosovo. És una amenaça? Si ho és, vol dir que es comparen amb Milosevič, amb Karadžić, amb Mladič... Ho veieu com són uns feixistes encoberts de la mida d'una catedral? Aquests noms de l'ex-Iugoeslàvia no els he escrit jo: entre d'altres, han estat dits per Felipe González. Després no ho repeteixen, però ho diu un altre. Senyal que l'inconscient els traeix d'una manera pública i notòria.

(...). I és que *me'n* falta un bull. Em falta el bull de tot allò que ens robà el general i els seus sequaços durant anys i panys -i que encara dura- i que mai no ens serà retornat. Perquè van matar la innocència, van assassinar l'ètica -i per això, als polítics d'ara, els llueix tant el pèl-, i van fer desaparèixer del mapa l'honestedat i la veritat. I, si només fos això...

.